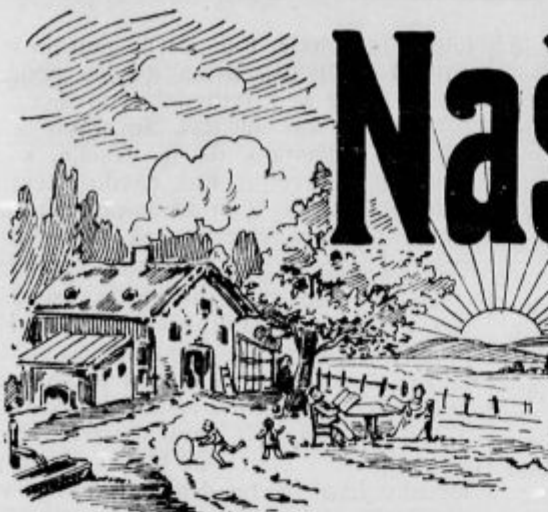

Naš kmečki dom.

„Domoljubova“ priloga za naše
gospodarje, gospodinje in dekleta.

:: Za naše ::
gospodarje.

Gospodarska izobrazba in kmet.

Nov, svež duh je zavel po naši slovenski domovini, duh krščanskosocialnih misli. Začelo se je živahno gibanje na vseh poljih; začelo se je predvsem resno in smoteno delo za gospodarsko povzdigo našega naroda. »Gospodarski preporod« je postal geslo našega kmečkega gibanja. Z veseljem opazujemo, kako se vedno bolj širi zanimanje za važna gospodarska vprašanja, kako zlasti zadrúžna misel in smisel strokovne gospodarske izobrazbe prodira med najširše kroge našega ljudstva. Duša našega naroda se mi zdi kakor rodovitna bogata njiva, ki samo čaka sejaleca, da poseje v njo zdravo seme, iz katerega vzklije stoteren in tisočeren sad. Ta ukaželjnost in vsprejemljivost za nove ideje izvira iz dejanskih potreb, ki nujno zahtevajo, da se zboljšajo sedanje gospodarske razmere. Porabimo to priliko in nudimo kmetu, kar moremo!

Ni mi treba dokazovati, da je strokovna gospodarska izobrazba za kmeta neobhodno potrebna. Gospodarsko blagostanje brez gospodarske izobrazbe je nemogoče. Znano je, da so tisti narodi v gospodarskem oziru najmočnejši, ki se odlikujejo po visoki splošni in gospodarski izobrazbi. Vzemimo za vzgled Dance in Čehe. V nobeni deželi v Evropi se morda ne stori toliko za strokovno gospodarsko izobrazbo, kakor na Danskem in Češkem. Zato pa je tudi gospodarski položaj danškega in češkega kmeta tako ugoden.

Našemu kmečkemu stanu manjka pred vsem strokovne izobrazbe. Naše ljudske šole, kakršne so sedaj, so v tem oziru zelo pomanjkljive. Koliko bi lahko storil učitelj za gospodarsko izobrazbo kmečke mladine. Imamo sicer šolske vrte, v katerih se kmečki fantje učijo sadje-reje, čebeloreje itd. Tupatam se je poskusilo celo z nedeljskimi gospodarskimi poučnimi tečaji, kakor n. pr. na Štajerskem. Toda vse to nikakor ne zadostuje,

ker je več ali manj odvisno od volje in zmožnosti posameznega učitelja, ali hoče poučevati ali ne. Zato zahtevamo obligatorno (prisilno) nadaljevalno kmetijsko šolstvo. Kmečki fantje se naj v zadnjih letnikih poučujejo o kmetijstvu, živinoreji, sadjereji, zadrúžništvu, dekleta pa v gospodinjstvu, vrtnarstvu, o postrežbi bolnikom in podobnih predmetih, ki so za njih bodoči poklic važni. Kakor ima v mestih obrtniški naraščaj svoje strokovne nadaljevalne šole, ravno tako zahtevamo gospodarske poučne tečaje za kmečko mladino. V ljudski šoli se ji mora vcepiti veselje do kmečkega stanu. Našim ljudem se mora izbiti iz glave stari predsodek, da je za kmeta vsak sposoben, ki le zna rabiti motiko. Dandanes se zahteva od kmeta mnogo več, ko nekda, ker so razmere zanj mnogo težavnejše in veliko bolj zapletene. Kmet bi moral znati ne le umno kmetijstvo, glavne pojme o zadrúžništvu, važnejše postavbe in predpise, ki se tičejo kmetijstva, ampak tudi nekaj o trgovini in cenah na velikem svetovnem trgu. Dandanes kmet ni samo proizvajalec (poljedelec, vinogradnik, živinorejec itd.), ampak tudi trgovec. Kmet nastopa na eni strani kot prodajalec in hoče svoje pridelke dobro prodati, na drugi strani pa je prisiljen kupovati. Izprva je bilo število takih reči, ki jih je moral kupovati, zelo omejeno. Večinoma se je pridelovalo vse doma: živila, obleka, domače orodje. Toda kmetijska obrt, ki je nekda pri nas tako lepo cvetela, propada vedno bolj. Svoje dni so n. pr. naši kmetje nosili domačo obleko, ki so jo izdelovali sami doma iz lanenega platna in iz domače volne. Bila je močna, trpežna obleka. Naši stari ljudje se še spominjajo, kako so nosili tako obleko po 20 do 30 let (n. pr. irhaste hlače in kožuhe). Dandanes se kupuje obleka le v trgovinah in žalostno dejstvo je, da postaja naš kmet tudi glede živila od dne do dne bolj odvisen od svetovnega trga. Naš kmet ne pomisli, da je vsak dan v stiku z dvema, tremi deli sveta. Za jutrek ima že navadno povsod kavo, če drugače ne, vsaj v nedeljo. Ako ima »tega boljšega«, je ta kava iz Azije (Arabija, Ceylon), sladkor pa morebiti iz Evrope ali pa iz Afrike ali celo iz Amerike. Sukno za njegovo obleko se je izdelalo iz bombaževine, ki je rasla bogvekle v Indiji ali

Ameriki. Ravnotako je z drugimi potrebščinami, n. pr. s soljo, s petrolejem itd.

Ne le kot kupec, ampak tudi kot prodajalec nastopa naš kmet na svetovnem trgu. Umljivo je, da je zlasti kot prodajalec vedno slab, ako ni združen. V tem tiči velikanski gospodarski pomen zadrúžništva, da se kmečki stan s svojim malim kapitalom združuje in tako tekmuje z velikimi kapitalističnimi podjetji. Posameznik je vedno slab v primeri z ogromno premočjo velikega kapitala. Ako pa se posamezni kmetje združijo, dobijo prvič večji vpliv na cene svojih pridelkov, n. pr. pri zadrúžni prodaji žita, sadja in vina, živine, drugič pa preprečijo ali pa vsaj omejijo izkoriščajočo prekupno trgovino (z zadrúžnim nakupom gospodarskih potrebščin, kakor so n. pr. umetna gnojila, močna krmila, galica, gospodarska orodja in stroji).

Jasno je torej, da naš kmet rabi gospodarske izobrazbe in rabi je od dne do dne več. Glavni gospodarski pouk pri nas na Slovenskem sloni še večjidel na časopisu, zadrúžništvu in potovalnih učiteljih, ki bi naj nekako nadomeščali strokovne nadaljevalne šole. Vendar se pomen potovalnih učiteljev čestokrat precenjuje. Dr. Krek je izrekel lansko leto na zadrúžnem tečaju v Mariboru o njih približno sledečo sodbo: Potovalni učitelj je kakor kuka-vica, ki prileti v tuje gnjezdo, znese svoja jajca, pa gre in se ne zmeni za to, ali se iz teh jajc res kaj izvali ali ne. Potovalni učitelji ne morejo izpolnjevati svoje naloge, ker imajo prevelik delokrog in vsled tega ne morejo ostati z ljudstvom v ožjem stiku, da bi se mogli prepričati, ali se ljudje res ravna po njihovih naukih ali ne. Tudi naše slovensko časopisje ne odgovarja vsem zahtevam, kar se tiče gospodarske izobrazbe. Največ še delajo v tem oziru naše zadruge, naše zadrúžne zveze in zadrúžni potovalni učitelji.

Da pa našega kmeta poučimo o važnejših gospodarskih vprašanjih, da ga seznanimo s postavami in zakonitimi predpisi, ki se tičejo kmetijstva, in da opozorimo na veliki pomen gospodarske izobrazbe, v ta namen bodo izhajali v tekočem letniku »Domoljuba« narodnogospodarski članki, v katerih se bo razpravljalo o različnih vprašanjih, ki so za naše kmetijstvo velevažnega pomena. Zato

opozarjamo naše čitatelje že naprej, naj pridno prebirajo te članke, naj uvažujejo različne nasvete in naj se tudi po njih ravna.

Pamet je boljša kot žamet.

Vsak pametni človek naloži denar, ki ga precej ne rabi, v hranilnico ali ga izposodi, da dobi od njega obresti. Tisti časi, ko so ljudje denar doma tiščali, so že davno minuli. Kdor ima denar, pomisli dobro, kje bo več od njega dobil, katera hranilnica ima višjo obrestno mero. Če daje domača po 4½ odstotka, ne bo pustil denarja v tuji ležati, ki plačuje le 4 odstotke. »Človek mora gledati na vsak sovč«, pravijo naši modrijani in prav imajo. Ista pamet se nam kaže pri prodaji kmetijskih pridelkov. Če se kje en vinar več dobi, ali ceneje kupi, se ne ustraši še dolgega pota. »Pamet je boljša kot žamet«, govori naš stari narodni pregovor.

Čudno je pa, da nas pri gospodarstvu zapusti vsa ta domača modrost. Že mali Janezek se v šoli uči, da je dvakrat ena dve, tri in ena štiri; še predno začne govoriti, sta mu ljubša dva jabolka, kakor eden. V gospodarstvu pa še veliki Janezi nočejo razumeti, da je dvakrat ena dve, tri in ena štiri. V stari revščini in pomanjkanju rijemo naprej. Večina kmetov komaj, komaj shaja. Veliko so krive druge okoliščine, katerih ne moremo spremeniti, veliko tudi sami, ker nam pameti manjka.

Če se kaj novega ljudem priporoča, kar vsi za dobro spoznajo, je navadni izgovor: »Preveč košta, mi pa denarja nimamo. Bomo že kako, saj smo tudi pred.« Tako ravnanje v gospodarskih vprašanjih najbolj ovira naš narodni razvoj.

Kdor hoče biti dober gospodar, mora znati dobro računati. Njegov kapital je njiva, travnik, gozd, hiša in pravice. To je mrtvi kapital. Živ kapital njegova živina, in delavna moč njegove družine. Vse to pa poživlja pamet gospodarjeva, ki gospodarstvo tako urejuje, da bo več od njega dobil. Pameten gospodar se bo izogibal vseh nepotrebnih stroškov, ne enega vinarja po nepotrebnem izdati. Slovenci smo sploh prelahkoživi. Na malo ne pazimo, pa za velike reči nimamo.

Če bo pa treba kaj novega osnovati, bodisi pri poslopih, njivah ali načinu gospodarstva, se ne bo vselej najprej vprašal, koliko košta ter se ustrašil tudi malih stroškov, temveč bo vselej pomislil, koliko bo neslo, koliko bom imel dobička, če to napravim. Jaz dam za to napravo toliko denarja, recimo 100 kron, dobil bom pa od tega 150 kron več, torej nese, napravimo. Dvakrat ena je dve. »Kdor ne vaga, je brez blaga«, je glavni nauk narodnega gospodarstva. Mi tega doslej nismo vselej znali. Prišli so tujci in pobrali zaklade zemlje, ko smo svoj denar tiščali vedno v strahu, da ne izgubimo. Vidimo enega, kateremu dobro gre, premoženje se množi, kupčija nese, gospodarstvo napreduje. Takrat pravimo: »Srečo ima! Mi pa

tega ne moremo, smo reveži.« Ima, ker je vagal in pamet rabil.

Če hočemo res napredovati in povzdigniti gospodarstvo, moramo pri vsaki reči dobro računati: »To toliko stane, toliko nese, torej je toliko dobička pri tem. Treba bo poskusiti. Kaj mi mar govorjenje ljudi ali njih norčevanja. Jaz bom začel.

Marsikdo se pa pri tem spomni na tega in onega, ki je vse poskusil in ob vse prišel. Kako je pa to? Prišel je ob vse, ker je premalo pamet rabil. Ko bi vse pomislil in sam zraven delal, ne bi mogel nikdar dosti izgubiti. Vsak poskus se ne posreči. Če pa poskusimo to, kar se splošno dobro sponese drugod pri kmetijstvu, premišljeno presaditi na domača tla, gotovo ne bo napačno za naše gospodarje.

Gotovo torej smemo trditi, da se splošno veliko premalo računa pri naših gospodarjih in je to ena glavnih ran našega gospodarstva.

Enkrat se pa vendar navadno dobro računa in takrat je to napačno. Ko si mladi ženin gospodinjjo izbira, je skoro povsod glavno vprašanje: »Koliko bo imela?« — Marsikateri si dobi bogato nevesto, pa slabo gospodinjjo, ki mu napravi skoro več škode, kakor koristi. Tudi tu je treba pametno računati. Kapital ni le velika dota, temveč pridne roke, dobro srce in razumnost za gospodinjstvo, veselje do dela, prava pobožnost in vse drugo, kar napravi dobro gospodinjjo.

Bravcem se bo pa vendar čudno zdelo, da se jim očita pomanjkanje soli pri gospodarstvu. Moramo že ta gospodarski dvakrat ena je dve z zgledi bolj natančno premotriti.

1. Dvakrat ena je dve pri prešičih.

Videl sem posestnika, ki je kupoval mladega, lepega prešička v osmem tednu. Navadna cena 20 kron zdela se mu je previsoka. »Revež sem, kam bom pa prišel, če bom tako drage prešiče plačeval? Kupil je drugod nekega ščetinca za 12 kron. Čez deset mesecev je imel prvi 140 kg. Lepo blago se dobro plača, gospodar ga je prodal in potegnil zanj 140 kron. Ščetinec je imel v istem času 90 kg. S težavo je prodal revček po 94 v in potegnil zanj 84 K 60 v. 8 kron je manj zanj plačal, potegnil pa 55 K 40 v manj.

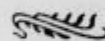
Še bolj pa pojasnjujejo sledeči resnični zgled potrebo soli pri gospodarstvu. Na semnju je kupil gospodar šest prešičkov, ki so bili v dvanajstem tednu, za 128 K ob zgodnji jeseni. Začetkom prihodnjega poletja so imeli lepši okoli starega centa. Vredni so bili k večjemu po 90 v 1 kg. Gospodar je priredil pri njih 274 K 40 v.

Ob istem času je kupil drugi gospodar tri prešičke najbolje vrste za 66 kron. Meseca avgusta sledečega leta so imeli po 180 kg. Prodaj jih je po 1 K kilogram in dobil zanje 540 K. Priredil je torej pri treh 474 K, oni pri šestih le 274 K 40 v. — Nobeden ne bo verjel, da je onih šest prešičev manj pojedlo, kakor trije druge vrste. Toda drugače jih pitajo. Je veliko na tem, kaj se daje prešičem, koliko dobijo

mleka in obode, toda če ne marajo jesti, jim niti najboljša krma nič ne pomaga. Veliko lažje je krmiti dobre prešiče, ker ti jedo vse, kar jim daš. Še otavo in deteljo ti pohlastajo, da je veselje, s plevami so zadovoljni. Kak zaničen ščetinec z dolgim rivecem ti pa od daleč gleda tako pičo, kakor razvajen otrok ajdov kruha, češ: »To je pa zame vendar preslabo!

»Slabo se mi je primerilo,« se potlaži gospodinja. »Letos se ne bo veliko priredilo.« Ali je pa pametno, da se celo leto zastoni trudiš, tolikokrat težko vzdigneš, težko neseš in nazadnje še skoro nič ni. Ni se primerilo, sam si vzrok. Vzrodate si prešiče doma. Če plačaš dobro plemensko žival trikrat dražje, imel boš vendar kmalu dobiček. Na Češkem nalašč redijo posebno lepe prešičke. Za malega nekaj tednov starega plemenskega prešiča plačajo nad 100 kron. Nespametno je tudi, da se kupuje mladiče v tujih krajih, kjer se ne morejo videti svinje. Če vidiš veliko lepo svinjo, boš za gotovo vedel, da bodo tudi lepi prešiči. Nekateri rabijo za plemo živali majhne kakor mačke. Take norca bi bilo treba zapreti. Sami sebi škodijo in še druge v nesrečo pripravijo. Ti pa, umni gospodar, ne glej nikdar pri tem na par kron. »Moji prešiči morajo biti najlepše vrste, da bom več zanje dobil.«

A. Oblak.

Zgled našim občinam.

Na Češkem je občina Bestovice. Ljudje so potrebovali mlekarne. Zadrugi mlekarji so se stavile velike ovire. Čehi so bili pa od nekdanj modri in praktični. Občinski možje so sklenili, da napravijo kar na občinske stroške mlekarno za vse občane. Naročili so stroje in leta 1897 pričeli z ročnim posnemačnikom. Leta 1907 so imeli 150.000 litrov mleka in naredili 6521 kg masla. Niso se zmenili za nasprotno govorjenje, ne za težave, mlekarne je bila potrebna za občino. Vsi so prispevali in vsi postali deležni dobička, ker dobro urejena mlekarne mora precej donosati.

Tudi pri nas bi take občinske naprave lahko prav veliko koristile. Sicer bi bilo težavno potom občinskih doklad snovati taka podjetja. Če pa napravijo občine v ta namen naklade na žganje in vsako pijančico, pasji davek in morebiti še naklado na meso, jim bo vsak človek zato hvaležen. Tako bi prišli lahko do najboljših kmetijskih strojev. Tudi motorji, ki bi mlatili, drva žagali, travnike napajali in še marsikaj drugega, bi se tako prav igraje dalo napraviti. Plemensko živino bi si na ta način lahko preskrbeli. V najbolj naprednih deželah imajo le občine najlepše plemenske bike. Vse, kar bi se napravilo, bi bilo last vseh. Praktično bi izvršili na podlagi bratovske ljubezni skupno delo brez sanj socialistov in vendar vsi ohranili svojo last.

A. Oblak.

Zrak in svetloba pri kravah.

Marsikdo je že zapazil kako hitro pridejo krave ob mleko jeseni, ko paša neha. Ni več dobre travice, pravijo in se udajo mirno v usodo, da ne bo več toliko grošev iz mlekarne ob mesecu. Pametnemu gospodarju se pa mora vendar čudno zdeti, da ni toliko mleka, če daje kravam dobro seno in vrh tega še kakšen priboljšek s prešo ali peso. Saj je taka krma gotovo boljša, kakor ona zelenjad, katero so muile krave v jeseni. Kje je torej vzrok?

Poglej enkrat razvajenega otroka v mestu in vaškega poredneža, ki se v mrazu in snegu celo popoldne okoli klati. Mali gospodek ima dobro in močno hrano, toplo obleko, rokavice in nogovice; na mraz se še skoro prikazati ne sme, da bi se siromak ne prehladil. In vendar je ves blede, slab in brez moči. — Ona poredna grdobica, ki ga mora mati tolikokrat s šibo domu nagnati, ki je žganec in krompir na črni kruh, ima gole hlače in lahko suknjico — je trden in močan, ne boji se mraza — veselje ga je pogledati kako je zdrav in krepak. To napravi življenje na prostem, gibanje, svetloba in zrak, če le hrana zadostuje. — Isto vpliva tudi na živali. Veselo so se gibale jeseni po travnikih in njivah, se bodle in podile ter zahajale v vedno očetovo jezo v škodo, če je bilo le mogoče. Zdaj jih pa zaprejo v hleve, kjer so celo zimo zaprte in vklenjene kakor jetnice. Saj jih poznate, te naše hleve! Večinoma nizko, da povsodi lahko do stropa dosežeš. Okna so majhna in še te prav skrbno zamašijo s slamo, da ne bi mraz noter uhajal, na vodo jih vselej ne gonijo, da ne bi na polzkem padle. Bilo bi jih škoda. Ker se vedno tako skrbno zapira, je notri tako slab zrak, da je človeku kar slabo, če notri pride. Saj je po naših hišah ravno tako. Pozimi je navadno vse v hiši podnevi in ponoči. Če prideš s prostega v tako hišo, se ti bo skoraj zavrtilo, če nimaš prav močnih živcev. Če kdo zboli in pride zdravnik, navadno najprej domače pošteno okrega, da ubogemu bolniku še zraka ne privoščijo. Hitro dá odpreti okna, da se malo prezračijo. Zato je tudi pozimi navadno največ bolnikov.

V hlevih je pa še trikrat slabši zrak. Kako morajo v tem delovati pljuča. Primanjkuje popolno potrebnega kisika, ki je za zdravje, torej tudi za rast in mleko, neobhodno potreben. Stelje niso imeli časa jeseni zadosti napraviti. V nekaterih krajih mora živina skoro v gnojnici ležati. Navadno se pa drži vsake krave kakih par funtov blata. To je prava ječa, v katero so vklenili svojo ubogo žival. Ona naj ti pa povračuje z dobro rastjo in obilnim mlekom, ker jo tako zanemarjaš.

Dr. L. Müller, ravnatelj mlekarske šole v Griethausen (Porenje) pripoveduje nekaj prav zanimivih opazovanj o vplivu svetlobe in zraka na množino mleka. — Neki posestnik na Nemškem je imel sedem krav v starem in nizkem hlevu. Ko je pa napravil nov, visok in zračen hlev, so imele krave pri isti krmi vsak dan 2 do 3 litre več mleka.

Drugi posestnik je imel šest krav v siabo zračenem, temnem hlevu, ki ga nikakor ni mogel popraviti. Zato je pa vso notranjščino v hlevu dobro pobelil in večkrat prezračil. V istem hlevu so imele nato iste krave pri isti krmi kakor popred 1½ do 2 litra mleka več na dan. — To si čisto lahko razlagamo. Človek se tudi veliko boljše počuti v svetlem in zračnem prostoru, kakor v zaduhlem. Beljenje napravi več svetlobe, na svitlen se vse nerednosti precej lažje opazijo in odpravijo. Apno tudi zamori razne glivice v špranjah in na stenah.

Kolikokrat se pa pri nas hlevi belijo? Vsako leto se navadno pobeli hiša, ker je domačih sram v umazanem prebivati. Da bi se pa hlev znotraj pobelil, pa še nobeden slišal ni. Na Nemškem belijo s posebnimi stroji, ki vbrizgavajo apno vodo tudi v najmanjše luknjice in špranje, kjer je glavni stan največjih škodljivcev. — Pobeliti je treba tudi vse, kar je v hlevu lesenega: staje, jasli, truge i. dr. V par urah se vse to delo lahko dobro opravi. Jako dobro bi vplivalo na razvoj našega mlekarstva, če bi beljenje hlevov razumnejši posestniki najprej poskusili. Ko bi se enkrat prepričali o ugodnem vplivu na živino, naj bi mlekarne za vse ude naročile dotični stroj. Pravijo, da je prav poraben tak stroj od Stephansa v Scharley.

Še važnejši je za živino z adostna množina čistega zraka. Živina diha. Zrak gre živali v pljuča, ki porabijo za telo kisik. To je kurivo, ki ogreva kri, da se pretaka po žilah. Pri molznih kravah je ravno kisik neobhodno potreben za napravo mleka. Boljši je bolj mrzel hlev dobro prezračen, kakor tople z okuženim zrakom. Gospodar misli, da je najboljše za živino, če je vedno na toplem, če tudi komaj diha v takem prostoru, kar pa gotovo ni res.

Marsikje po deželi imajo okoli hiše male pašnike ali njive, kjer krave pasejo. Prva spomladna trava je gotovo prav malo vredna, ker nima v sebi dosti sočnih in redinih snovi. Zunaj je še precej mrzlo. Če pa bolj natančno opazuješ, boš gotovo videl, da je precej po paši več mleka, in ima tudi to več toščje v sebi. Po mnenju večšakov je tako ugodni uspeh pripisovati svežemu zraku, svetlobi in gibanju v prostem. Celotelo se poživijo, udje lažje in boljše delujejo, žival je zdrava, mleka je več. — Še bolj se to pozna jeseni, ko dobi živina proti zimi prav malo pašje. Vreme je takrat navadno mrzlo in deževno. Vrže se pač še malo sena v jasli zjutraj in zvečer, pa le malo, ker se vsak za pozneje boji, da bi mu ne zmanjkalo. Mleka je vendar veliko več kakor pozimi, ko je paša nehala, če tudi kravam še repe in otrobov na rezanico napravijo. V popolen dokaz naj služi sledeči zgled: Dva posestnika v bližini mlekarne sta imela živino celi dan in še ponoči na prostem. Le k molži so prignali krave domu. Leta 1906. je bilo v pozni jeseni v onem kraju nekaterikrat prav strupeno vreme, da sta morala posestnika krave doma obdržati. Eden jim je dal zvečer prav obilo lanenih preš in slame, drugi pa repe. V hlevu so bile na suhem in toplem. Ko so jih pa

zjutraj pomolžili, je bilo pri vsakih desetih litrih en liter manj mleka. Ko so jih pa na paši pustili, so imele krave kljub mrazu in dežju navadno množino mleka. V hlevu jim je primanjkovalo svežega zraka in kisika.

Tak zgled pripoveduje tudi ravnatelj mlekarske šole v Nadežinu pri Moskvi, Rus Iraškevič. »Ker nam je leta 1905. stelje manjkalo,« pravi, »smo morali vsaki dan sedem ur krave na prosto v neko ograjo segnati. Mleka je bilo ravno toliko, kakor popred, toda mleko je bilo veliko bolj masleno. Hotel sem se o tem bolj natančno prepričati. Leta 1906. sem 15. novembra (ali po našem 29., ker so Rusi 14 dni za našim koledarjem) sem ukazal 80 krav, ki so bile do tega časa vedno v hlevu, vsaki dan 3 ure ven gnati. Krmili smo jih jednako kakor popred. Od tega dne so imele krave vsaki dan 112 funtov več mleka in 82 funtov več masla. Popred so imele krave na dan 1349 funtov mleka in 506 funtov masla, zdaj pa 1416 funtov mleka in 588 funtov masla.«

Izmed vseh nasvetov je gotovo ravno tega najlažje izpolniti. Saj za poskušnjo bi živino večkrat ven gnali in jo pustili zunaj, da se razleta pozimi in poleti. Če vidiš, da so krave bolj zdrave in imajo več mleka, je to najboljši dokaz, da si dobro začel. Če pa ni precej očividnega uspeha, počakaj malo in opazuj naprej.

Dobro je tudi pri hlevu večkrat vrata in še okno odpreti, da malo skozi potegne. Nikar se ne boj, da bi ti zaradi tega živina zbolela. Poskusi vse, kar je dobrega, ohrani.

Puti ima tudi prihodnost.

Ko bi kak Rotšild hodil po naši deželi in vprašal pri hišah: »Ali hočete krone?«, bi vsaka gospodinja hitro ven priletela in nastavila roko: »Le dejte, radi vzamemo.« Še obe bi nastavili in jo za njim udrila, ko bi zamudila. Rotšilda pa ni pri nas, smo le bolj revčki. Mnogi si pa le želijo kakega zlatega dežja, ali pa take pute, ki bi zlata jajca nesla. Naenkrat bi bilo bogastvo skupaj, da bi brez skrbi jedli in pili.

Bog je pa drugače uravnaval. Pamet, zemljo, živali in vse drugo nam je dal, da si sami kujemo cekine. Vsak je svoje sreče kovač. Lastno delo naj človeka osrečuje in bogati. Okoli hiše ti hodi ponižna puta, ki ne nese sicer zlatih jajc, toda drobiž ti vendar nabira in če le hočeš ti daje tudi zlate rumenjake.

Če morejo drugi, zakaj bi pa mi ne poskusili. »Vse imamo, pa ne znamo, le iščimo, da dobimo,« je rekel stari pater Pohin. Če pri nas ni še prav upeljano, moramo iti drugam v šolo, pa ne v tako, kjer se uči »a« in »i«, temveč tja, kjer dobijo od put gospodinje mnogo več kakor pri nas. Če nese in je dobro, zakaj pa bi ne poskusili. Onih norcev, ki so se ustrašili kakor smrti vsake, tudi pametne premembe gospodarstva, je vedno manj.

Torej pojdemo danes v šolo na Gorenje Avstrijsko, gori nad Dunajem, kjer so v zadnjih letih prav zdatno zboljšali

perutninarstvo. Tam je perutninarsko društvo dalo gospodarjem, ki so za to prosili, pute najboljše vrste, ki so se sponesle v deželi: to je namreč laške jerebičarice ali zlate viandolke, 14 put in enega petelina, zastoj. To bi pri nas tudi vsak sprejel. Prejemnik se pa mora zavezati, da bo prihodnje leto vrnil društvu 14 mladih put in enega petelina, ki se zopet drugemu oddajo.

Gospodar se mora tudi zavezati, da bo preskrbel vsem živalicam na malih ploščah številke po vrsti, ki se jim bodo privezale na noge. Napraviti mora tudi posebne kočice, ki se zapirajo, kadar gre puta nesti, da vselej vé od katere je jajce. Številka kokoši se mora na jajce vpisati. Na posebni poli mora zaznamovati vse dneve, kdaj je katera znesla. Koncem meseca natančno vedo, koliko jajc je od te ali one pute. Ob letu vse mesece seštejejo in tako prav natančno znajo, koliko je imela katera jajc. Da bi bilo še bolj natančno, navadno enkrat na teden jajca tudi tehtajo. Koncem leta jim je tako znano do zadnjega vinarja, koliko donaša katera izmed put.

Posesnik mora skrbeti, da pride žival na prsto in na zrak. Skušnja je pokazala, da nobena puta med zidovjem ne uspeva. Gospodar sme imeti le ene vrste kokoši. Če pa hoče domače še obdržati ali pripustiti, da bi hodile tudi druge tja, mora te pute strogo ločiti, ker hočejo imeti le čisto pasmo.

Kurniki ali bolj prav kurje staje in hlevi morajo biti zadosti veliki; na kvadratni meter sme priti največ pet živali. Zid mora biti tako debel, da ne bo pozimi toplomer pod ničlo. Najboljše, če se zveže kurnik z mrežo ali drugače z živinskim hlevom. Zgoraj morajo biti late 6 do 7 cm široke, ki imajo robove vglajene, da cela noga na njej počiva. Razdalja med posameznimi latami mora biti 50 cm, do tal pa 50 do 75 cm visoko. Da je vse čedno in se zamori mrčes, se morajo saj trikrat na leto stene in late pobeliti. Na tla se nasuje zmes iz peska, pepela in ovsenih ali pšeničnih plev 10 do 15 cm na debelo. Late se morajo najmanj vsak teden enkrat umiti in na novo pobeliti, ker se tam največkrat zaredi razna škodljiva golazen. Tudi gnjezda morajo biti snažna, slamo je treba pogosto prenoviti. Za prihodnji zarod se smejo privzeti le piške in petelini, ki so se izlegli od marca do maja. Pri nas se na to prav nič ne gleda. Gospodinje pa vedo, da nesejo zgodnje piške že v pozni jeseni. Kadar je kokoš stara tri leta, se izloči iz te vzorne kurje hiše. Stare delajo le skazo. Na vsake dve leti morajo dobiti novega petelina, čisto druge krvi, ki mora biti vsaj eno leto star; čez dve leti pa ne sme pri hiši ostati. Tu je zopet ena velika rana našega perutninarstva. Od kar je gospodinja pri hiši, ima vedno isto vrsto. Zarod pa vedno bolj peša. Edina dobra stran je pri tem večkratna domača nesreča. Ko je treba dati leči, manjka večkrat gospodinjji jajc. Gre okoli sosed in po vasi, da se reši zadrege. To pomaga, da se zarod večkrat spreminja in pride v kurjo družino nova kri. — Do 15. maja mora vsak lastnik teh plemenskih perutninar-

skih staj, kakor jih imenujejo, za društvene ude vsa jajca, ki jih potrebujejo, dati po najvišji ceni 20 vinarjev za komad. Dražje jih ne sme računati, nižje pa lahko, kar se pa pri boljših putah navadno ne zgodi. Neudom se smejo prodajati po najvišji ceni 30 vinarjev za enega.

Tako imajo gori. Pravijo, da se jim je vrednost put in donos iz perutninarstva skoro podvojil.

Tudi naše gospodinje bi imele rade pute, ki bi smele vsaki dan nesti in bi rade jajca prodajale po 20 vinarjev. Pa te sitnosti, to čenje, to zapisovanje, kdo ima čas vse te reči opravljati?

Računaj delo! Če imaš prešiča, mu moraš vsaki dan trikrat nesti, 10 mesecev ga rediš, torej si mu nesla 810krat. Kolikokrat si pa šla na polje, kurila, se jezila in vse drugo prestala? Čez deset mesecev ga prodaš za 100 kron; torej ti je enkratna jed vrgla 8 vinarjev.

Zakaj bi se pa pri putah ne potrudila? Gospodarji gnoijo njivam in travnikom ter pridelajo marsikje skoro še enkrat toliko, kakor so popred. Zakaj bi pa gospodinje ne poskusile izboljšati svojih dohodkov z delom in pazljivostjo. Če napraviš nove kurnike (o tem se bo pozneje še obširneje pisalo), te stane to le nekaj kron; če čediš in zapisuješ, ti vzame to le nekaj trenutkov. S tem pa, ko boš sama imela vse čedno, ko boš videla, koliko so nekatere živali boljše od drugih, izbirala boš le najboljše in jih pravilno krmila, boš tudi več kot podvojila svoje dohodke. Čudno je to. V šoli so deklice veliko bolj pridne, kakor fanti. Mlada dekleta so v marsikaterem kraju postala vzor vzglednega obnašanja in dela. Toda do zdaj so ženske še malo pomagale pri velikem gospodarskem probujanju našega naroda. Zdaj jih kaže dolžnost k malim in ponižnim opravilom. Stvarnik je dal slovenskim ženam dosti razuma in veliko ljubezen do vsega dobrega. Mi potrebujemo razumnih žena, ki se ne ozirajo na zbadljive besede in nagajanja nerazsodnih sosed, žena, ki bodo predrugečile domače razmere. Za to je pa treba razumnega dela, precej odločnosti, veliko vztrajnega dela in pazljivosti na male reči. Vsega tega imajo naše žene v izobilju.

Tu so za nas še nevzdignjene zlate krone spravljene.

Mlečna hrana — najboljša hrana.

(Našim gospodinjam v premislek.)

V zadnjem »Našem kmečkem domu« smo čitali, kako lepo napreduje naše mlekarstvo s pomočjo mlekarne, koliko naše gospodinje dobe sedaj vsak mesec za mleko in v kaki časti je sedaj krava tudi pri gospodarjih, ko se jim ob koncu meseca smehljaajo nasproti svetle kronice. In velik

napredek, zares, so mlekarne za našega kmeta. Marsikoga so že in bodo še spravile na noge, ki bi sicer morda moral omagati pod davčnimi in drugimi bremenji. Vendar pa moramo naše gospodinje opozoriti na neko nevarnost, ki preti njihovim družinam od mlekarne. Povemo pa takoj, da ta nevarnost nikakor ne obstoji v mlekarinah samih, marveč le v nerazsodnosti gospodinj.

Stvar je ta-le: Od nekdanj je bilo mleko in mlečni izdelki glavni del hrane našega kmeta. Mlečni sok, mlečna kaša, žganjci s tropinami in mlekom, sirovi štruklji, v postnih dneh s surovim ali kuhanim maslom obilo zabeljene jedi, po letu pa izborna kislo mleko, nadrobijeno s tečnim domačim črnim kruhom — komu se ne skomina po teh dobrotah kmečke kuhinje! Kako je ta hrana zdrava in tečna in kako se je kmet ob njej dobro počutil, nam priča zdrava moč našega ljudstva ondi, kjer še ni začelo podirati kmečkih korenjakov nesrečno žganje.

Pa tudi učenjaki in zdravniki uče, da nobeno živilo nima v sebi toliko in tako primernih snovi za človeško telo, kakor ravno mleko. Zlasti ob sedanjih časih, ko se toliko pije in kadi, nas opominjajo ti razsodni možje, da naj se zopet povrnemo k zdravi naravni mlečni hrani, ako nočemo telesno priti popolnoma na nič. Prav posebno pa še priporočajo tako hrano za otroke, bolehe in pa ženske.

Mi moramo tem možem pritrditi. Oni seveda mislijo pred vsem na mestno prebivalstvo, toda njih opomin v dvojni meri velja tudi za kmeta.

Vprašam vas, slovenske kmečke gospodinje, s čim pa bodele nadomestile mlečno hrano svoji družini, ako boste vse mleko spremenile v svetle kronce z oddajanjem v mlekarne? Ali z mesom? Potem boste na gotovi zgubi, kajti meso je mnogo dražje ko mleko. Sicer pa svežega mesa niti ne morete dobiti čez teden, prekajeno pa ni primerna hrana za vsakdanjo rabo, zlasti ne za otroke, bolehe in ženske. Ali pa morda mislite na jajca? Tudi ta so z ozirom na ceno, ki jo imajo na trgu, predraga hrana za kmečki dom; saj bi jih trebalo za kosilo, malico ali večerjo že precejšnje število. Jajca in jajčje jedi pa se človeku tudi hitro upro. Z eno besedo: tudi z jajci ne morete nadomestiti mlečne hrane.

Morda pa čisto lahkomišelnost menite, da bo družina lahko izhajala brez mleka in mlečnih izdelkov, brez mesa in brez jajc, ob samem zabeljenem soku, žganjih, zelju, fižolu in krompirju? Potem vam povem, da ste na krivem potu. Seveda tudi ob tej hrani ljudje ne bodo pocepali, ampak njih odporna sila, njih telesna moč in zdravje bodo občutno prizadeti in s tem prizadeto tudi gospodarstvo. Morda se ne motimo, ako pripisujemo lenivost, oziroma nezmožnost za trajno težko kmečko delo, ki jo opazujemo v krajih, kjer ni govedoreje ali pa se vse mleko oddaja v bližnja velika mesta, — ravno pomanjkanje mlečne hrane. Tako je n. pr. ponekod v Italiji, pa tudi v naših primorskih deželah. Ženstvo tu sploh ne opravlja nobenih težjih del ne na polju, ne na vrtu, ne v

hlevu, ne na dvorišču; tudi molzejo moški sami. Vsa ta dela se zde pretežka, celo nespodobna za žensko. Možkim pa se pri delu vidi, kako jim je mučno; takoj se upehajo, vsak hip posedejo in si zažigajo cigarete, da tako ogoljufajo želodec, ki zahteva zdrave hrane. Če le morejo, postopajo cele dneve in se le neradi lotijo dela. Pri njih nikoli ni opaziti tistega veselega poguma za delo, kakor je sicer lasten našemu kmetu. Ti ljudje se hranijo zgolj s polento, radičem, fižolom, krompirjem in kavo; mlečnih jedi v obče ne poznajo. Zato njih želodec nikoli ni v redu, težka hrana se upira redni prebavi in zato je naravno, da so jim udje težki in lenivi. Vsak hip so prisiljeni jemati kaka olajšujoča zdravila, ki jih seveda potem za par dni popolnoma oslabe, da niso za nobeno delo. Lahko prebavljiva mlečna hrana pa vse to prepreči, čemur je dokaz naše kmečko ljudstvo.

To smo navedli zato, da naše gospodinje sprevdijo, kako važna je mlečna hrana za družino in kako slabo ravnaajo, ako vse mleko oddajajo v mlekarno samo zato, da bi ob mesecu videla več kron, oziroma v letu več novih robcev. . . V tem obstoji tista nevarnost mlekarne, o kateri smo spredaj govorili.

Le imejte v čisljih ljubo domačo kravico, ki je tako velika dobrotnica kmeta; v čisljih pa tudi mlekarne, ki so vam šele prav pokazale, koliko je vredna ta koristna domača žival. Toda dajte le toliko mleka od doma, kolikor ga poleg zadostne prehranitve družine lahko pogrešate. Če boste drugače ravnale in oddajale vse mleko, potem ste slabe gospodinje in slabe matere.

Naše kmečko dekle.

Kdor je imel priliko, da se je pogloblje seznanil z našimi kmečkimi dekleti in si pridobil njihovo zaupanje, ta bo rad priznal, da je med njimi veliko izredne nadarjenosti, krepke značajnosti in naravne olikanosti. Iz lastne izkušnje trdim, da je vse te lepe lastnosti v mnogo večji meri najti med našo nepokvarjeno kmečko žensko mladino, kakor pa med mestno. Zato je pa tudi naše zaupanje do tega ženstva veliko, — velika je pa tudi naloga, ki mu jo stavimo.

Mi hočemo, da se naš kmečki stan, kot prvi stan in temelj našega naroda, dvigne in poži v duševnem in gospodarskem oziru. K temu pa mora iziti pomoč v prvi vrsti iz njega samega, to je pomoč iz gospodarskih in izobraževalnih društev, iz lastnega stremeljenja po izpopolnitvi in napredku. Ena najvažnejših vlog pripade pri tem našemu kmečkemu dekletu. Da jo bo izvedla, kakor treba, to upamo.

Kaj torej zahtevamo od naših kmečkih deklet? Najprvo seveda tisto, kar zahtevamo od vsakega človeka: da je dober kristjan. Vsako dekle naj si šteje v čast, da natančno pozna vzvišene resnice naše vere, da dobro zna krščanski nauk; kajti, kakor mora odvetnik natančno poznati postave, da more uspešno voditi

pravde, tako mora tudi kristjan dobro poznati verske resnice, da vé v vsem svojem dejanju in nehanju zadeti pravo pot. Na svoje versko prepričanje torej drži, dekleta; potem vas nobena stvar ne bo našla nepripravljenih, pa naj vam jo nakloni sreča ali nesreča.

Drugo, kar zahtevamo od naših deklet, je veselje in ljubezen do kmečkega dela, do kmečkega stanu, do kmečkega doma. Pravo slovensko dekle se do najhujše sile ne sme izneveriti svojemu poreklu; trud, skrb in pomanjkanje kmečkega stanu je ne smeta oplasiti, da bi zapustila svoj borni, a svobodni in pošteni kmečki dom in se podala v mestno suženjstvo! Kakor dober vojak rad prenese vse nevarnosti in vse težave za čast domovine ter je vsak hip pripravljen žrtvovati zanjo celo svoje življenje, ravno tako mora tudi slovensko kmečko dekle živeti in umreti za čast in prospek svojega kmečkega doma. Ponos kmečkega dekleta bodi, da je svobodna kmečka hči, zmožna pošteno zaslužiti in pridobiti kos črnega kruha zase, in če treba tudi za druge. Zato pa ne sme zamuditi nobene prilike, nobene ure, da se čim bolj izuri v gospodinjstvu in gospodarstvu, da deluje za napredek domače hiše, pa tudi za napredek skupnega kmečkega stanu. Vsako zavedno kmečko dekle mora poznati važnost kmečkega združništva ter mora z vsemi svojimi močmi zanj delovati.

Naša kmečka dekleta pa morajo tudi dvigniti splošno izobrazbo in splošne družabne razmere na kmetih. To se ne bo dalo v enem dnevu doseči; a toliko je gotovo: naša kmečka dekleta morajo zaneesti seme kmečke ljudske izobrazbe v vsako hišo, v vsako družino. Veliko bo že storjenega z lastno izobrazbo posameznega dekleta, a samo pri tem ne sme ostati. Vsako dekle mora marveč delati tudi za izobrazbo drugih. Ne sme ji biti dovolj, da je sama v izobraževalnem društvu, da je naročena na časopise, marveč mora skušati tudi druge za to pridobiti.

Sploh leži glavna naloga naših deklet za razširjenje izobrazbe v p o d r o b n e m d e l u od osebe do osebe. To delo si mislimo tako-le:

Nadarjena in izvežbana dekleta naj ob večerih, nedeljah in praznikih, ali kadar sicer utegnejo, zbirajo okoli sebe one, ki bi se radi od njih tega ali onega naučili. In sicer naj ena zbira one, ki ne znajo ne čitati ne pisati, pa naj jih poučuje o tem. Skušaj naj pritegniti zlasti mlade ljudi, ki šole ali niso obiskovali ali pa jo tako zamujali, da se niso ničesar naučili, n. pr. pastirje. Druga zopet naj vsem, ki hočejo poslušati, na glas čita naše časopise in knjige. Tretja naj uči mladino deklamirati in na pamet se učiti pesmi in igre. Tista, ki zna šivati in plesti ali kaka druga ročna dela, naj to uči tovarišice, ki tega ne znajo. Katera se je kuhari učila, naj razloži in pokaže svojim tovarišicam, kako se to in ono napravi. Znajo je tudi, da znajo v kakih hišah posebno dober kruh peči, medtem ko imajo drugod po vasi slab, neokusen kruh; naj torej domača hči ali sosedova dotični izkušeni mamki pridno pomaga pri peki, dokler ne bo znala sama ravno tako

dobro napraviti. Potem naj pa povabi svoje tovarišice, da se tudi one nauče te važne spretnosti od nje.

Marsikako dekle ima posebno veliko veselje za vrtnarstvo ter gojenje cvetic, in ima v to tudi potrební vrt. Kako dobro delo stori, ako v svoj vrt vabi svoje tovarišice, jim izkazuje zelenjadne gredice in svoje ljubljene cvetice ter jih vnema k posnemanju! Koliko veselja, pa tudi koristi bi napravila svojim tovarišicam, ako bi jih pridobila za zdravo in prijetno delo na vrtu. Koliko nespametnih misli in besed bi bilo s tem med dekleti prepredenih, koliko nespodobne zabave zatrti!

Dalje je — žalibog — skoro v vsaki vasi najti onih nesrečnih malih bitij, ki jim pravimo: zapuščeni otroci. Kdo je pač bolj usmiljenja vreden, kakor otrok, ki nima starišev in tudi nikogar družega, ki bi zanj skrbel in ga ljubil, ali ki ima slabe, razuzdane stariše, ki so sebi in njemu v pogubo in sramoto! Dekleta, tu pokažite svoje dobro žensko srce in zavzemite se za take revčke, ki so morda v vaši vasi. Vabite take otroke k sebi ter jih z ljubeznijo učite vsega dobrega, kar same znate; da te jim kosce kruha, sadja ali žlico gorke jedi. Nabirajte zanje tudi pri drugih darove, pa jih po možnosti oblecite in obujte — denarja pa jim nikoli ne dajajte! Govorite obenem z gospodom župnikom ali županom, kako bi se moglo dotičnega otroka trajno preskrbeti in ga rešiti propasti, pa ne odnehajte prej, dokler niste kaj gotovega dosegle. S takim delom boste neizmerno koristile občini in celemu narodu, katerega ponos boste.

Na dekliške rame spada pa tudi skrb za bolniške. Lani so se prve slovenske kmečke bolniške strežnice usposobile in razšle po deželi. Že od njih smemo pričakovati obilih uspehov, a njih število niti z daleka ne zadostuje potrebam. Gledati moramo, da bo imela vsaka vas vsaj eno izučeno bolniško strežnico, a pomočnica ji mora biti sleherni kmečko dekle. Zato bo treba prositi naše poslane, da delujejo na to, da se prirede tečajji za bolniške strežnice vsaj vsako leto po dvakrat; naše gospe zdravnike pa bi prosili, da bi na raznih krajih prirejali predavanja o zdravstvu, to je o tem, kako si človek zdravje ohrani in obvaruje zlasti pred kužnimi boleznimi sebe in druge.

To bi bila v glavnem naloga, ki jo pripisujemo našim dekletom. Priznamo, da je težka, da mnogo zahtevamo. Toda s tem ravno pokažemo, koliko držimo na naše kmečko ženstvo, koliko se od njega nadejamo. Na delo torej, naš up in naš ponos: naše kmečko dekle!

* * *

Pozdrav slovenskega dekleta »Domoljubu«. Z velikim veseljem smo sprejele slovenske žene in dekleta v roke list, kateri je nam namenjen. Že dolgo, dolgo smo si tega želele. Zato pa z radostnim srcem pozdravljamo naše glasilo. Uganil je »Domoljub« našo misel, spolnil naše želje, kar je obljubil, storil je. Dal nam je svoje glasilo, in v njem nam obeta poduka in razvedrila. Zato pozdravljen bodi naš dragi »Domoljub«! Naj ne bode slovenske

hiše, katera ne bi imela naročenega »Domoljuba«. Pa tudi naj ne bo slovenske žene in dekleta, katera bi ga ne prebirala rada, sledila njegovim naukom in se ravnala po njih. Upamo, da se bomo v njem navduševale za dobro in pravično stvar. Pridno dopisujemo v svoje glasilo, da tako izrazimo svoje želje in potrebe. Kako lepo bo, ako bomo imele v svojem glasilu nekako središče ženskega gibanja in življenja. Zato pa, slovenske žene in dekleta, kvišku! Bodimo hvaležne »Domoljubu« zato, ker je izprevidel potrebo, dati slovenskemu žensktvu svoje glasilo. Posnemajmo naše vrle može in mladeniče v boju za vero in dom. In naše delo bo najlepša zahvala in najglasnejši odgovor, kako potrebno in koristno je bilo glasilo za naše žensktvo. Naše geslo naj bodo besede nepozabnega škofa Slomška: Sveta vera bodi vam luč. Materina beseda bodi ključ do prave omike!

Pogum teda, žene in dekleta,
podajmo si v slogi roke,
naloga, katero imamo, je — sveta
zato pa: na delo me vse!

Slovensko dekle.

Nega las.

Mnogokrat je slišati sodbo, da so lasje ženskin kras; na drugi strani pa se zopet nekako zbadljivo govori o ženskih »dolgih laseh in kratki pameti«. Oboje je le pogojno opravičeno, oboje pa tudi v medsebojni zvezi. Kajti ženska, ki mnogo drži na svoje lase kot lepotično sredstvo, se pač vsak dan dolgo peča z njimi, jih spleta, suče in priprija pred ogledalom, dokler jih ne spravi v »frizuro«, o kateri misli, da ji najbolj pristaja, oziroma da je najbolj »moderna«. Vsak hip se tudi čez dan pogleda v ogledalu, da-li je vsak koder in kodrček še na svojem mestu, vsak hip potiplje po njih, vsak hip popravlja. Seveda ji potem ostane le malo časa za kako drugo misel in delo in tako pride, da je taka ženska sicer dolgih las, pa kratke pameti. Tega očitka pa ne sme zaslužiti nobeno zavedno slovensko kmečko dekle, še manj pa žena.

Pa da se razumemo! Tudi po naših mislih so lasje naraven kras ženske, toda le tedaj, če se s tem krasom ne umetniči in ne šemari. Če pogledaš današnjo »frizuro« mestnih žensk, moraš nehote pomisliti: Koliko dragocenega časa ukrade taka-le frizura ljubemu Bogu, koliko nečimurnih misli in dela dá nositeljici, koliko žime in mrežic je v nji! In uspeh . . . ? Ne, kdor ima še količkaj naravnega okusa, bo rekel, da taka ženska glava ni lepa.

Seveda, naše kmečko žensktvo teh frizur ne more popolnoma posnemati — že zato ne, ker bi potem ne moglo opravljati svojega dela in bi bilo vedno v nevarnosti, da kaka lačna kravica šavsne po njej, meneč, da je šop sena . . . Ali vendar je le prevečkrat opaziti, da hočejo kmečka dekleta po mestno sukati svoje

lase . . . Ko bi dotičnice le vedele, kako smešno je to videti, pa bi gotovo takoj to opustile.

Prav lepo se spleta slovensko kmečko žensktvo v Istri. Splete si dve rahli kiti v tri pramena ter si jih v obliki venca ovije okolo glave, in sicer gre desna kita na levo, leva pa na desno. Tako spletanje je v vsakem oziru primerno in lepo. Lasje se v dva dela razdeljeni mnogo lažje, hitrejšje in temeljitejšje razčesejo, kakor pa če so vsi skupaj. S tem, da sta kiti okolo glave oviti, so na priprost način pritrjeni lasje ob straneh, ki so navadno krajši, in radi štrle ali visé v obraz in vrat, kar ni niti lepo, niti prijetno. Pa tudi za glavo in lase je zdravejšje, če niso kite nakopičene na enem mestu, ker lahko prihaja svetloba in zrak do kože. Tudi ni treba toliko igel za pritrjevanje, in lasje niso napeti, kar je velikega pomena za rast las. Tako spletanje tudi vsakemu obrazu prav dobro pristaja in je primerno za mlade in stare. V tolažbo kaki nečimernici bodi tudi povedano, da se tako spleta tudi marsikatera mestna ženska, zlasti mlada dekleta.

Kakor pa nam je zoprno umetničenje in igranje z lasmi, tako priporočamo naravno nego las. Tudi tu naj bo izključeno vsako umetno sredstvo, kakor jih dan na dan različni špekulanti priporočajo po časnikih. Večinoma so ta sredstva čisto navadna sešeparija, in dostikrat naravnost zdravju nevarna, v obče pa tako draga, da bi bilo neodpustno, če bi jih naročal kak kmečki človek. Treba je namreč dolgotrajne, ako ne stalne rabe takih sredstev — če so sploh za kaj. Takega »luksusa« si naš kmet pač dovoliti ne more in dovoliti ne sme — razven seveda v kakem posebnem slučaju.

Sploh so pa vsa umetna sredstva popolnoma nepotrebna za onega, kdor redno in od mladosti skrbi za naravno nego svojih las. V tem oziru iz lastne izkušnje priporočam sledeče: Glavo vsak mesec ali pa vsaj večkrat v letu dobro umi v mlačni vodi. Sode pri tem nikakor ne smeš rabiti, pa tudi ne navadnega ostrega mila, v katerem je mnogo sode, ki napravi lase puste, ker jih izjeda; rabi naj se kako boljše milo. Ko so lasje in glava dobro izmiti in izplahnjeni, oboje dobro natri s surovim jajčim rumenjkom (brez beljaka!) in narahlo drgni toliko časa, da se rumenjak prav dobro speni (za otroka zadostuje en rumenjak, za odrasle je treba tri do štiri rumenjake); nato glavo in lase v obili mlačni vodi, ki nikakor ne sme biti pregorka, prav dobro in čisto izplahni. Potem lase narahlo iztisni in otri z obrisačo, razdeli na dvoje in takoj prični z razčesavanjem. To se mora vršiti počasi in narahlo in če le mogoče na toplem zraku — poleti zunaj, pozimi v zakurjeni sobi, da se lasje sproti suše. Nato spleti dve prav rahli kiti in jih ovij okolo glave, kakor gori povedano.

Vsak večer, predno gre spat, naj si ženska kite odpne in zrahlja, ker je škodljivo spati s pripetimi in nategnjenimi lasmi. Tudi čez dan je najbolje in najzdra-

vejšje, če je ženska doma gologlava, — razven seveda, če je v prašnem delu. Mazati las ni treba z ničemer, marveč naj se sprednji del glave — brez kit — ob jutranjem umivanju zmoči in umije z milom in mrzlo vodo, kar je jako zdravo. Le če ima katera posebno puste in trde lase ter prhljaj na glavi, naj glavo zmerno natre s pravim oljkinim oljem, ki ga pa menda v naših krajih ne bo dobila drugje, ko v lekarni. Da mora biti glavnik vedno čist, se samo ob sebi razume.

Vesela svatba.

Na gričku za istrsko vasjo stoji lična hišica, sredi zelenja, ali prav za prav cvetja, kajti pomlad je. Košata, nizka črešnja steguje svoje veje preko malega, snažnega dvorišča in klopica pod njo stoji tako prijazno, da si človek nehote misli: srečen tisti, ki na njej sedeva. Trta se spenja ob hiši in v vrtu cveto breskve in mandeljni, tam doli, uro hoda, pa se penijo zeleni valovi Adrije. Hišica je majhna, a enonadstropna, sveže pobeljena, z zelenimi okni in vratmi. Človek bi najraje vstopil in ostal . . .

Ko bi bili pred 40 leti šli tod mimo, našli bi ne bili drugega, ko pust pašnik, smešno majhen, poln kamenja in jam. Ta pašnik je dobil v doto Miklov France, ko je prišel od vojakov in se oženil z dekletom iz istega kraja. Tudi ona je bila bajtarska liči, in ko sta zložila skupaj svoje prihranke, je bilo ravno toliko, da sta se mogla s svojim lastnim denarjem poročiti in si kupiti posteljo in kotel za polento. Drugi dan po poroki sta že šla na delo: France v mesto za delavca, žena Ančka pa k reki spirat mestno perilo.

Za stanovanje sta si najela malo kočico ter sta preživela v njej prvo polovico let; lahko bi bila v njej ostala tudi do smrti, a mati Ančka je bila drugega mnenja.

Vsako soboto, ko je France prišel pozno zvečer iz štiri ure oddaljenega mesta peš domov in sta povečerjala, je Ančka urno pospravila po kuhinji. Potem sta se vsedla k ognjišču, izvlekla vsak svoj mošnjiček in iztresla na ognjišče vsak svoj tedenski zaslužek. Majhen je bil, sila majhen, a onadva nista obupavala. Določila sta natančno trošek za prihodnji teden, določila pa tudi, koliko mora ostati za bodoči lastni kotiček . . . To je prišlo v posebno vrečico in ko se je nabralo deset goldinarjev, vzel jih je France v nedeljo zvečer, ko se je zopet peš vračal v mesto na delo, s sabo in jih potem vložil v hranilnico.

Tako sta delala in se mučila dolgo, dolgo, — skoro dvajset let. In takrat je bilo v hranilnici celih sto goldinarjev! Bilo bi jih sicer že mnogo več; toda prihajali so na svet otroci in zopet umirali. Rojstvo in smrt sta mnogo pobrala . . . Bila sta nato nekaj let sama, a potem sta dobila še eno hčerko, ki jima je bila kakor dar božji . . .

Tedaj poreče Ančka neke nedelje, ko je pospravila po kosilu, svojemu možu:

»Oče, kaj praviš! Sedaj, ko si pašnik osnažil in zravnal in nalomil že tudi nekaj kamenja, bilo bi čas, da si postaviš kočico, da bo saj Vanika imela svoj dom.«

France je pritisnil k sebi otroka, ki ga je držal v naročju, pa odkimal:

»Kaj hočeš s sto goldinarji! Na posodo pa nisem še nikoli iskal, pa tudi posej nočem.«

»Bom pa jaz!« pravi mati Ančka.

In pri tem je ostalo. Čez zimo je bil France navadno po nekaj tednov brez dela, tako tudi, to leto. Privzel si je še enega delavca, skopal temelj za hišico in nalomil kamenja; zgodaj spomladi je nato prišlo nekaj domačih zidarjev, katerim je donášala vodo in malto mati Ančka — no, in hišica je stala! Majhna sicer in nizka, a lastna!

»Oče! hvala Bogu in Materi božji — svoje ognjišče imamo!«

Tako je pozdravila Ančka svojega Franceta ono soboto večer, ko ga je prvič pričakala na domačem pragu.

»E, no, hvala Bogu! Ampak dolg ima vadi!«

»Ne boj se, oče, vse bo dobro. Najina Vanika ima sedaj svoj dom in midva bova na stara leta imela kam glavo položiti.«

Kdo bi mislil, da je bila sedaj mati Ančka zadovoljna s tem, kar je imela, in ni mislila dalje. Ta bi se motil. Ona je tiho, a vztrajno snovala naprej svoje načrte, delala in hranila, kar se je dalo. Ker so med tem tudi plače delavcev poskočile, je kmalu izginil dolg in France je zopet začel nositi desetake v hranilnico...

Solnce obeh je bila Vanika, hčerka-edinka, ki se je razvijala tako lepo, kakor lilija v varnem zavetju.

Vsled skrbne in ljubeznive materine nege je bila nekam bolj nežna, kakor drugi kmečki otroci; pa tudi duševno je vse nadkriljevala v šoli ter bila ljubljena učiteljev in katehetov. Ko je končala šolo, je začela materi pomagati pri pranju, obenem pa se je pri vaški šivilji učila šivati.

Sedaj pa je oče France že pogosteje nosil desetak v hranilnično varno zavetje, in ko je tu in tam katerega pridodala tudi Vanika, se je svotica kaj lepo dvigala...

V vrtu so doraščale trte in sadna drevesa in z njimi Vanika. Ker je iz šole prinesla ljubezen do čitanja, si je pridobila za kmečko dekle nenavadno izobrazbo. Bila je ta'nica v izobraževalnem društvu in v Marijini družbi, priljubljen gost v družini starega nadučitelja, ki je živel ondi v pokoji — novi je bil liberelec. Bila je značajna in resna, pa tako dobrega srca, da jo je moral vsak ljubiti in spoštovati. Pri vsem tem pa je ostala priprosta; njena obleka se je le vsled lepe, ubrane skromnosti razlikovala od obleke drugih kmečkih deklet, pa ji ravno zato bolj pristojala. Tudi sicer ni hotela veljati več kakor kako drugo kmečko dekle in je v tem osramotila marsikako vaško prevzetnico, ki zametuje vse, kar je kmečkega, če se je le malo bolj izobrazila. Njena izobrazba je pač prava izobrazba duha in srca.

Tedaj pa je nekega nedeljskega popoldne, ko sta z očetom Francetom sedela na klopici pod češnjo, pričela mati Ančka:

»Veš kaj, oče, treba bo Vaniko omožiti.«

»Kakšna sila pa je?«

»Hm, sila! Stara sva postala, vidiš, in potrebovala bi počitka. Naj se mladi mučijo dalje!«

»Ja, in gospodarijo, kaj ne, in jaz bom čepel v kakem kotu in čakal na grižljec! Tega si še prav nič ne želim.«

»Ali si čuden! Saj ostaneš sam gospodar, in delat boš tudi lahko hodil, dokler boš mogel in hotel. Seveda pa moramo preje zidati in vzdigniti hišo, da bova lahko stanovala v svoji sobi sama zase...«

»A tako, celo ob te trdo prislužene novce me hočeš pripraviti, da bi na svoja stara leta moral biti odvisen od drugih! Ne, ne boš, stara!«

Ampak »stara« je dobro vedela, da bo... To je bil še-le prvi naskok.

Okolu Vanike so se jeli sukati različni fantje: dacar, krojač, nek mestni redar itd. Toda po par nerodnih poizkusih so odleteli, kakor bi jih veter pobral... Vanika sploh ni prav nič mislila na ženitev in si ni prav nič želela iz ozkega, a ljubelega kroga očeta in matere. Toda mati Ančka je imela o tem svoje mnenje in ga je hotela tudi uresničiti.

Neki večer, ko sta sedeli sami z Vaniko, ki je hitela šivati, v mali sobici, je začela mati:

»Ja, hm... ti, čuješ, z očetom sva se dogovorila, da vzdignemo hišo. Če bi se ti omožila, hm, bi imeli premalo prostora.«

»O, pojte, pojte, meni je mar za možitev! Ampak hišo pa le vzdignite, da bomo imeli lepše. Naveličala sem se res že te tesnobe.«

»Hm,« je dejala mati počasi. »kaj pa hočeš družega, kot se močiti. Oče je postal star in bi zaslužil na stara leta mir in počitek, saj se že 40 let muči tam po mestu. To se vé, da je treba v hišo mladega človeka, da kdaj ne ostaneš brez varha in pomoči. Le kar misli na to, saj si že čez dvajset.«

»E, bežite, pa me ne mučite s tem.«

Mati je nato vstala in odšla v kuhinjo, trdno zanašajoč se na razumnost Vanike.

No, in danes stoji v cvetočem, lepo negovanem vrtu lična enonadstropna hišica... V kuhinji se vrti mati Ančka, kolikor hitro ji dopuščajo stare kosti, ter se posvetuje in narekuje sosedu, ki je prišla kuhat za svatbo... V lepi, svetli zgornji sobi pa družice oblačijo nevesto in ji pripenjajo venec v lase...

Oče France kadi iz pipe in postopa v praznični obleki okoli; nikjer ga ne drži dolgo: ne v kuhinji, ne v gornji sobi, ne na dvorišču, ne na vrtu. Nekak hud nepokoj se ga je polotil, in bal se je trenutka, ko mu bo blagosloviti edinko in jo izročiti mlademu ženinu... »Eh, pa kaj, saj ostane še dalje skupaj pod eno streho,« se je tolažil stari mož. A zaman. Nekaj ga je tiščalo v grlu, nekaj pekočega mu je sililo v oči... Nevoljen je iztrkal pipo pa si šel po čašico domačega vinca, ki ga je nalašč prihranil za ta dan. In res, potem mu je

odleglo, in veselje se mu je razlilo po duši. Tedaj je prišel ženin s svojimi svati: krepak, lep kmečki fant iz domače vasi. Dote ni prinesel posebne, pač pa dvojne močnih, izurjenih rok, na ljubezen in pogum v srcu...

Skoro vsa vas je prišla k maši, po kateri je gospod župnik poročil mladi par. Obema je prišla iz srca in prepričanja obljuba večne, neprelomljive zvestobe, saj sta se oba dobro pripravila na ta svečani trenutek. Dobro sta premislila svojo zvezo, predno sta šla napovedat oklice, in že preje sta sklenila, da hočeta biti poštena in vzgledna zakonca. Potem pa sta uboga gospoda župnika in opravila veliko spoved ter tako poravnala vse stare račune pred Bogom... Dan pred poroko pa sta zopet oba bila pri sveti daritvi in sta s čistim srcem pristopila k mizi božji.

Kako bi po vsem tem svatba ne bila vesela! Prišel je tudi gospod župnik, in vsem se je zdelo, da je pri mizi med njimi še Nekdo drug, neviden sicer, a ljub in mil in svet... Vsi so čutili v svojem srcu čisto radost in dobroto.

Ko je stari nadučitelj izgovoril prvo zdravico na ženina in nevesto in se obenem zahvalil gospodu župniku, da je svatbo počastil s svojo navzočnostjo, dvignil se je tudi gospod župnik in tako-le govoril:

»Dragi ženin in nevesta, starši in svatje! Rad sem se udeležil tega svatovanja, ker sem v dnu svojega srca prepričan, da se ga vesele tudi nebesa. Vsi poznamo od mladega ženina in nevesto, in reči moramo, da sta bila vseskozi na čast naši fari. Pohvaliti moramo zlasti nevesto, o kateri bi ne bil pričakoval, da bo tako pametno izbrala svojega zaročenca. Držala se je sicer vedno poštenih kmečkih običajev, a vendar sem se bal, da si bo zaželela mestnega doma... Hvala Bogu, motil sem se: danes je postala žena poštenega domačega kmečkega moža, kateri ji gotovo nikoli ne bo dal vzroka, da bi ta svoj korak obžalovala.

Lep zgled za srečno zakonsko življenje imata novoporočenca tukaj-le v očetu in materi neveste. Štirideset dolgih let že živita skupaj; ves ta čas sta složno skupaj delala, trpela in se veselila. Nič nista imela, ko sta se vzela, a njuna medsebojna ljubezen, njuna vztrajnost je predstavljala gore, to se pravi: iz lastnih žuljev sta postavila ta lepi, prijazni dom — ne toliko sebi, kolikor svoji hčerki-edinki.

Želim, da bi Bog obilno blagoslovil delo njunih rok, da bi ta dom ostal trden in močan, da bi bil varno zavetje poštenih slovenskih družin od roda do roda. Bog živi ta dom in njegov narod!«

»Živio, živio!« so se navdušeno odzvali ganjeni svatje ter trčili z ženinom in nevesto in njenimi starši. Srčna radost je napolnjevala sobo in kmalu so se glasile lepe slovenske pesmi. Plesa ni bilo nič, pa ga tudi ni nihče pogrešal. Ko pa je bila ura devet zvečer, razšli so se svatje vsak na svoj dom, in takoj nato se je gori na gričku glasila prva skupna molitev svetega rožnega venca... Bog daj, da bi ga tako zbrano in složno molili tudi potomci!

Se vedno najboljše in najcenejše so naše :

slamoreznice

katerih imava nad 100 v zalogi in si vsakdo najlažje izbere.

Tudi vse druge stroje za kmetijstvo in mlekarkstvo imava v zalogi po najnižjih cenah.

Kdor si torej misli slamoreznico kupiti, naj ne zamudi priložnosti in naj zahteva najin ilustrovani cenik, katerega dobi vsakdo 2737 zastonj in poštine prosto. 26-4

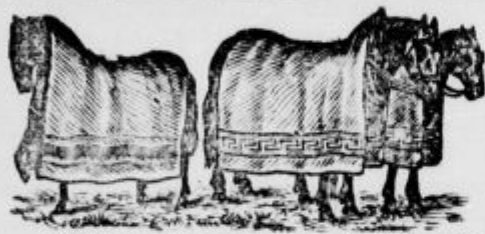
Karl Kavšeka nasledniki

Schneider & Verovšek

Ljubljana, Dunajska cesta šte. 16.

Išče se izurjen potnik

za Primorsko in Kranjsko in zmorni gospodje (trgovci, učitelji i. t. d.) kot zastopniki za sprejem zavarovanj za življenje in zavarovanj za otroke za nižje-avstr. zavarovalnico za življenje in rente, Dunaj I., Löwelstrasse 16. — Obširne ponudbe na gornji naslov. 91 3-1

Združene tovarne za volnino prodajajo letos zopet izključno po meni okroglo 4.00 kom. takozvanih

vojaških kočev za konje

za ceno le K 4-40 komad in K 8-60 za par (6 parov franko na dom) naravnost na lastnike konj. Ti debeli, trajno trpežni koci so topli kot kožušina, temnosivi, okoli 150-200 cm veliki, torej lahko pokrijejo celega konja. Razločno pisana naročila, ki se izvrše le po povzetju ali če se denar pošlje naprej, naj se pošljejo na

Steiner-jevo komisijsko razpošiljalnico združenih tovarn za kočev

Dunaj, II, Taborstrasse 27 G.

Cenik na željo zastonj in franko. — Za neugajajoče se zavežem vrniti naprej poslani denar.

Mnogoštevilna priznanja in naročila so došla od kobilarne in Radavcu, Komarno in Brody, župnika Kolarja Tutz, dr. Vračuna, odvetnika v Varasdu, posestnika Weichbergerja, Hlsva, Grölnwalda, Zorkovak, Rotter Lichten, pl. Mroczkowski-ja Dobrostany, Rosenauerja Zg. Moldava, Hahlissa Mankendorf, Schenka Gerlsdorf, lastnika umetnega mlina Fohringerja in dr. 2267

Najboljši češki izvor!

Ceneno posteljno perle!

1 kg sivga, skubljenega, do- brega perja z K; 1 kg boljšega z K 40 vinarjev, polbelega z K 80 vin., belega 4 K, belega skubljenega 5 K 10 vin., 1 kg izredno linaga, snežnobele- lega, skubljenega 6 K 40 vin. in 8 K; 1 kg sivga puha 6 K in 7 K; 1 kg belega puha 10 K; in 12 K. — Pri odjem 5 kg se pošlje franko.

načinejši prani puh 12 K. — Pri odjem 5 kg se pošlje franko.

Dovršene postelje bogato napolnjene, iz zelo gostega, jako trpežnega, rdečega, modrega, belega ali rumenega nanking-blags, 1 pernica, 180 cm dolga, 116 cm široka, z 2 blazinama, vsaka 80 cm dolga in 58 cm široka, napolnjena z jako lepim, mehkim perjem 16 K, z izredno linim polpuhom 20 K, z najfinjšim sivim puhom 24 K, posamezne pernice 10 K, 12 K, 14 K, 16 K; blazine 3 K, 5 K 50 v., 4 K. — Za neprimerno denar nazaj. Zamenjava dopustna. Pošilja proti povzetju od 12 K višje franko S. BENISCH v Dřienici št. 71 Čechy. — Ceniki zastonj in franko.

Svarilo

pred zmoto!

Opozarjam cenjene bralce tega lista, da se v zadnjem času moji inšorati od tujih trgovcev ponarejajo, ki hvalijo navadne ure, po K 3, kot prave „Eisenbahn-Roskopf“-ure. Prave „Eisenbahn-Roskopf“-ure, ka- tere oddajam za c. kr. državne železnice v popolno zadovoljnost že mnogo let, se dale le od moje trdke z zgorajšjo varstveno znamko in so vsa druga hvalisanja le ponarejanja. Moja originalna „Eisenbahn-Roskopf“-ura velja brez skudnega kazalca K 7, — s sekundnim kazal- cem K 8, — s letno jamstvo. — Razpošilja proti povzetju

Max Böhnell, Dunaj
IV. Margaretenstr 27/19.
urar in sod. zapriseženi cenilec.
5000 podob obsegajoči katalog zastonj in pošt- 2:09 nine prosto. 1

Na prodaj imam dve domačiji

v Temenici pri mali cesti

z vsemi gospodarskimi poslopji, 20 mernikov pose- setve, travnik in hosta, dovolj za svojo porabo. Ena domačija se proda za K 8000. —, druga pa za K 6000. —. Naslov se izve pri **Ivanu Škufca**, Draga, pošta Višnjagora. 3139 (1)

Skupna rezerva sklepom 1907 čez stotisoč kron.
Upravno premoženje sklepom 1907 3,600.000 kron.

Zadružnikov čez 550.

Glavna posojilnica

reg. zadr. z neom. zavezo v Ljubljani,

pisarna na Kongresnem trgu št 15 nasproti nunske cerkve obrestuje hranilne vloge po

4 3/4 %

t. j. K 475 za vsacih 100 kron, takoj od dneva vložitve, pa do dneva dvige, brez odbitka rentnega davka. Hranilne knjižice se spreje- majo kot gotovina, ne da bi se obrestovanje pretrgalo 3418 1

Uradne ure od 8. do 12. ure dopoldne in od 3. do 6. ure popoldne.

Tekoči račun v Avstro-ogrski banki v Ljubljani.

Račun poštne hranilnice št. 49086. Telefon št. 135.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani

Kongresni trg št. 19 registrovana zadruga z omejenim poroštvom Kongresni trg št. 19

sprejema hranilne vloge vsak delavnik od 8. do 12. ure **po 4 3/4 %** to je, daje za 200 kron 9 kron 50 vinar. na leto.

Druge hranilne knjižice se sprejemajo kot gotov denar, ne da bi se njih obrestovanje prekinilo.

Rentni davek plača hranilnica sama.

Kanonik **A. Kalan** l. r., predsednik.

Najsigurnejša prilika za štedenje.

Kanonik **J. Sušnik** l. r., podpredsednik.

1955 2